

mostres importants dels treballs realitzats entre 1972 i 1978 per escriptors eivissencs, o d'altres, que parlen de les Pitiüses.

En la introducció de l'obra l'autor centra, en primer terme, quina és la llengua a la qual ens vol iniciar: «Totes les llengües presenten modalitats diverses que no rompen la seua unitat, consistents en algunes diferències de pronunciació, lèxic, etc., sobretot en la forma parlada. Dins el castellà, no parlen ben igual un andalús, un extremeny, un murcià o, ja fora d'Espanya, un argentí o un mexicà. Això mateix succeeix amb l'italià, l'alemany, etc. I també amb la nostra llengua, la catalana... Dins l'àmbit català, hi ha un grup oriental de dialectes i un d'occidental. La llengua dels eivissencs i formenterers s'inclou en el primer grup.»

Després fa una breu exposició històrica dels orígens del català i de la seua arribada a les nostres illes. I demostra la unitat del nostre eivissenc amb la llengua catalana amb tota una sèrie de textos eivissencs, antics i moderns, corresponents a diferents èpoques, del segle XIII ençà.

Finalment ens explica l'estructura de l'obra. És ben senzilla. «Dins cada lliçó, després de les normes gramaticals, s'inclouen uns textos que fan d'aquesta publicació, a més d'una gramàtica elemental catalana, un vertader llibre de lectura. Aquests textos formen dues parts, una en la parla dialectal de les Pitiüses i l'altra en la llengua literària moderna, amb algunes mostres eivissenques antigues, escrites amb l'ortografia d'avui... Aquestes lectures (tant les que adopten les formes més prò-

pies d'aquestes illes com les que empen la llengua literària general) poden ser la base per a exercicis diversos...»

Es tracta, doncs, d'una vertadera antologia de la literatura eivissenca amb l'ajuda d'unes normes gramaticals, breus però molt útils, que suposa en conjunt una concepció ben avançada del que ha de ser l'ensenyament i l'aprenentatge d'una llengua: investigar l'estructura que l'aguanta quan la van creant els qui l'empren, sigui en el llenguatge col·loquial o en l'escrit literari o científic. La llengua d'un poble que viu és vida i no la podem «encorsetar» amb una normativa a la qual s'hagi d'adaptar. És la norma, la que surt de l'ús de la llengua i, per tant, la que s'ha d'adaptar.

JOAN JOSEP GUASCH

La mort de n'Estefania Reyes o la gavina a la gàbia (apocalipsi de cadàvers)

per Acteó

*A. P. T. G. perquè pugui recordar sempre el Puerto de Santa Maria, el temps de magranes, i un sopar de música, pa i vi.
A M. Villangómez, ample ocell del capvespre, perquè endevina sempre el subtil mot de Monsieur Poirot.
Homenatge a l'«Orient Express».*

¿El cor, el fetge, l'estómac, una menstruació difícil, un embaràs capritxós i alhora sinistre, un audaç ventall de records clavant-li agulles blanquinoses al cervell o, possiblement, una simple caiguda escales avall després d'una tempesta del fred i de l'aigua aprofitant ara que l'hivern, de mica en mica, enlluerna pedres i vents de tramuntana?... Però hi ha possibilitats que això, la seva mort real, vertadera, i les seves possibles motivacions mai es puguin esbrinar amb tota exactitud. Algú, ¡pobre infel·li!, víctima del cinema i de moltes lectures esgalabrades, va voler escampar al voltant de la mort de n'Estefania Reyes un espès aire de misteri, sang i, per què no, violència amollada de qualsevol brollador.

(...la tarda fou esperançadora i neta. Els carrers, els tramvies, també la pluja, esdevengueren protagonistes reals de la funció teatral —ja sabeu, avui sessió continua des de les 3,30 gran programa doble musical: «Cantando bajo la lluvia», de Stanley Donen, i «Un americano en París», de Vincent Minelli; complements: «El Hombre de Laramie», d'Anthony Mann. Preus especials.

«Soldados, clase de tropa, niños/niñas y mujeres en estado de merecer, ENTRADA GRATUITA»—. Les empreses a l'hora de la beneficència sempre actuen de forma arbitrària, unilateral i discriminadora.)

L'home geperut, jo mateix tal vegada, amagà els ulls sota la capa encesa, i, desconcertat, començà a demanar generoses copes

Marià Villangómez turista al Kremlin (Moscou), l'estiu de 1969.

Reunió d'escriptors,
a l'Institut d'Estudis Eivissencs:
Toni Roca, Marià Villangómez, Jaume Torres i Josep Marí (febrer 1980)

de vi al taverner mentre obria el periòdic per les pàgines centrals: «Ensenyament: Accions de protesta pel trasllat de mestres. La qüestió dels trasllats està produint una sèrie d'accions de protesta per part dels mestres. Ahir, un nombrós grup de...». Avorrit, deixà la lectura. Els diaris molt sovint eren tediosos.

I el cadàver de n'Estefania Reyes observava encara el seu deliri agònic i sepulcral. La cambra ampla i els papers irònics, dones i homes de rosaris incipients amb tòniques negres del segle XVIII omplien l'atmosfera i el clima amb mots, resos i paraules que sovint ningú escoltava. Però l'ambient tebi enfosquia els resplendors dels llençols i de la roba interior amagada als armaris i als calaixos. Brevetat sonora de l'alba quan perversos comentaris carregats de mala llet intentaven, apocalipsi de cadàvers, cremar les darreres hores de la víctima sobtada. «L'altre dia, tardor de misèries, de desastres, de Tots Sants, i de llurnes sense fe, petits obrers de la construcció, empleats dels vehicles metal·lúrgics, i l'arquitecte principal de la Vila, varen trobar n'Estefania Reyes menjant dolces magranes de novembre a un espectant racó anomenat «Plaça de la Nova Constitució»...

Llaavors mai més ningú va poder controlar els seus passos vacil·lants pels carrerons dels boscos, per la mar que llogava incendis els dimecres de primavera, o pels balls clars de matinada. Però, ¿el pecat i la seva puta disbauxa, segons deien les mares santes del Sant Roser, li havien encerclat el cos menjant-li la carn, la pell, els ossos?

La teva germana vestida de rosa. Perquè possiblement aquell jorn volíem endevinar el somni de la petita ciutat mentre aleshores tu intentaves amagar la verticalitat dels cabells entre les estores del carrer de la neu oberta de la nit més llarga. Els mots foren dolços amb el *SEXE* d'octubre. Portaves la maror d'una al·legoria aferrada al cos que, nu i tímida, esporuguit i agre, pujava els esglaons de la casa. Dintre d'una caixa de l'estiu, papallones i sabates s'aferraven per les parets. El color de les ampolles de conyac enfilades al cervell em portaren a la tristor més vella, més antiga, més dolorosa. L'horabaixa ferida d'ala, les dreceres ofegades de flors camperoles amollades pels paranyes de la pagesia, les dones fosques i els homes sinistres, els cavalls fent l'amor per les discoteques plenes de cartells barrocs anunciant films de Luchino Visconti.

...Més endavant restàrem impassibles i silenciosos. Baixàrem

les banderes i aparegué de sobte l'oratge de la tardor sense fulles ni tendres camins. Els pits eren amables i tranquils quan jo iniciava l'abraç dins la nit de la teva llar. I el nitid record de Lady Macbeth, de Blancaneus Perduda al Blau Paradís de les Merveilles, d'Isadora Duncan ballant amb frenesi per les figueres del cel i de l'infern. Enllà de tot, les hores del dolor (els diumenges nosaltres, enllestits i nets. Corbata blava i americana d'un color viu per poder donar poderós exemple, pantalons impecables. Elles, elegants i formoses, clares i fades. Reien. Sempre reien. Noies amples i discretes a l'hora del martini blanc, agres i estretes a l'hora del sexe. Després, superat ja el sol del migdia i la xafogor de la tarda arribava el llarg ball amb fantasmes que bevien te i taronges amb la Susan del Leonard Cohen. Guerres i soldats, cançons i desgavells entre matinades dolces i despertars feliços).

Imaginava la impossibilitat del sexe amb un cos sol, nu, ofegat al desert de l'aire. Esglésies i catedrals. Pomes de la terra, figueres sense virginitat, bocins del cadàver del Richard M. Nixon... La tranquil·litat del mati i la dona sentimental. El rellotge portava ganivets quan la nau espacial somreia als clavells més vius nascuts al nord de l'illa de Pasqua, encara que el Port del Pireu amb els seus infants era un petit record de monestres derruïts. La mar era inaudita contra l'espigó. Marie Laforet entrà a la botiga. Grans detalls l'enlluernaren. L'empleat es va oferir amb una ploma i una clau. La política de l'amor i la cibernetica dels poemes volant sota el fum d'una rossa-dona que intenta caminar pel poble d'ametllers i figueres. Recordaria llavors el capvespre amb tu a Cuenca. Encara, tot allò, ho tinc a la memòria. Et deies Adela, els teus ulls eren blaus, la brusa verda, els mots sinuosos, els pits esvalotats com una gavina sense mediterrani, les nits del «Lola's»... Puc, ara mateix, contar les meves històries d'amor: La Maite from Madrid escrivint sobre Sánchez-Cuervo i Jaume el Conqueridor, Marilyn Monroe dubtant entre el nembutal i el Tony Roca, Lady Pepa bevent dry-martini als afores del cel, Joana Maria de Can Picafort posseïda tota ella de febre hivernenca.

I finalment, Estefania Reyes, la nit, les copes de xampany, el compromís. EXPLOSIÓ. DESTRUCCIÓ. APOCALIPSI.

ACTEÓ
Illa d'Eivissa. Tardor. 79.